

คู่มือการปฏิบัติงาน

โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาในการสร้างโอกาส เพิ่มรายได้และความยั่งยืนการเกษตร “การศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร”

๑. หลักการและเหตุผล

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การเกษตรสร้างมูลค่าได้กล่าวถึงความสำคัญในการที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อนและมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร แผนแม่บทย่อย ระบบนิเวศการเกษตร ให้ความสำคัญกับมาตรการสนับสนุนที่จะช่วยให้การสร้างมูลค่าในภาคเกษตร ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม อาทิ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มผู้บริโภคการส่งเสริมและขยายตลาดสินค้าเกษตร และผลิตภัณฑ์เกษตรในรูปแบบต่าง ๆ

จากข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (รวมสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑ - ๑๒) ในกิจกรรมการสำรวจข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ (ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ รอบ ๖ เดือน) พบว่า มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ (๗๖ จังหวัด) จำนวน ๓๒๘,๙๔๓.๔๗ ไร่ เกษตรกร ๓๙,๓๒๑ ราย โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุด จำนวน ๒๕๗,๗๒๓.๔๗ ไร่ เกษตรกร ๒๙,๔๘๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓๕ ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ รองลงมา คือ ภาคเหนือ จำนวน ๔๕,๐๓๙ ไร่ เกษตรกร ๖,๑๓๐ คน ภาคกลาง จำนวน ๑๖,๗๙๙.๓๑ ไร่ เกษตรกร ๑,๘๕๘ คน และภาคใต้ จำนวน ๙,๓๘๐ ไร่ เกษตรกร ๑,๘๕๓ คน และมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี ๒๕๖๕ มีปริมาณผลผลิตรวม ๑๐๒,๙๐๓.๓๕ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๑,๖๙๓.๓๖ ล้านบาท จำแนกเป็น ข้าวอินทรีย์ ๗๖,๔๑๐.๐๒ ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม ๑,๑๑๙.๕๒ ล้านบาท พืชผักและสมุนไพรอินทรีย์ ๒๐,๘๐๑.๓๐ ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม ๓๙๓.๘๗ ล้านบาท ผลไม้อินทรีย์ ๔๖๓.๒๗ ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม ๗๔.๐๖ ล้านบาท ปศุสัตว์อินทรีย์ ๔,๓๔๒.๙๑ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๔๘.๕๐ ล้านบาท และประมงอินทรีย์ ๘๘๘.๘๕ ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม ๔๗.๔๑ ล้านบาท และเมื่อพิจารณาสัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุดของประเทศไทย โดยมีมูลค่า ๑,๐๖๘.๑๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑๐ ของมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วยมูลค่าข้าวอินทรีย์ ๑,๐๑๑.๘๓ ล้านบาท ประมงอินทรีย์ ๔๖.๘๑ ล้านบาท พืชผักและสมุนไพรอินทรีย์ ๗.๙๔ ล้านบาท ผลไม้อินทรีย์ ๑.๓๙ ล้านบาท และปศุสัตว์อินทรีย์ ๐.๑๒ ล้านบาท รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ นอกจากนี้ จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า ปี ๒๕๖๖ (เดือนมกราคม - กันยายน ๒๕๖๖) มีผู้ที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ (รวมถึงการเยี่ยมเพื่อน/ญาติ ทั้งที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืน) จำนวน ๒๓๐,๘๔๘,๙๖๓ คน แยกเป็นคนไทย ๑๘๒,๓๘๕,๒๗๗ คน และชาวต่างประเทศ ๔๘,๔๖๓,๖๘๖ คน โดยนักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้สร้างรายได้ให้แก่จังหวัดทั่วภูมิภาค คิดเป็นรายได้ จำนวน ๑,๔๑๓,๑๖๒ ล้านบาท แยกเป็นรายได้จากคนไทย ๕๗๔,๖๘๕ ล้านบาท และชาวต่างประเทศ ๘๓๘,๔๗๗ ล้านบาท ซึ่งในการท่องเที่ยวเหล่านี้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่จำนวนไม่น้อยที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ดังนั้น หากมีการส่งเสริมและ

พัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในรูปแบบที่เอื้อต่อการบริโภค และพกพาเป็นของฝากกลับบ้านของนักท่องเที่ยว จะทำให้เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร

จากประเด็นข้างต้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๔ เป็นหน่วยงานส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค มีพื้นที่รับผิดชอบประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด มีภารกิจสำคัญในการเสนอแนะนโยบาย และจัดทำแนวทางมาตรการทางการเกษตร รวมทั้งจัดทำและบริการข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรทั้งในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำโครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย แนวทางและมาตรการด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มโอกาสในการเก็บเกี่ยวมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจการเกษตรให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และทำให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตได้เพิ่มสูงขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบและเสนอแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๓. ขอบเขตของการศึกษา

๓.๑ พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

๓.๒ กลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๔. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ตุลาคม ๒๕๖๗ - กันยายน ๒๕๖๘

๕. แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	๒๕๖๗			๒๕๖๘									
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
๑. การสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	←										→		
๒. จัดประชุมระดมความคิดเห็น								←			→		
๓. ค่าจ้างเหมาบุคลากรช่วยปฏิบัติงาน						←				→			
๔. เข้าร่วมสัมมนานำเสนอผลงานร่วมกับ สศท.๑-๑๒											←		→
๕. การบริหารจัดการโครงการ (ค่าวัสดุ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าถ่ายเอกสาร ค่าโอที ค่าจัดทำเล่มเอกสาร และอื่นๆ ฯลฯ)	←												→

หมายเหตุ : ช่วงระยะเวลาดำเนินการอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

๖. งบประมาณ รวมทั้งสิ้น ๒๓๒,๔๐๐ บาท (สองแสนสามหมื่นสองพันสี่ร้อยบาทถ้วน)

การดำเนินงาน/ขั้นตอน	งบประมาณ (บาท)
๑. สํารวจข้อมูลทางกายภาพ/ทางเศรษฐกิจ	๘๒,๘๐๐
๑.๑ ค่าเบี้ยเลี้ยง ๔ คน x ๒๔๐ บาท x ๒๕ วัน	๒๔,๐๐๐
๑.๒ ค่าที่พัก ๔ คน x ๔๐๐ บาท x ๑๘ คืน	๒๘,๘๐๐
๑.๓ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น (๖๐๐ บาท x ๒๕ วัน x ๒ สายสำรวจ)	๓๐,๐๐๐
๒. ค่าจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus group)	๔๐,๐๐๐
๓ ค่าจ้างเหมาบุคคลช่วยปฏิบัติงาน	๔๘,๐๐๐
๔. ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมสัมมนานําเสนอผลงานร่วมกับ สศท.๑-๑๒	๒๒,๐๐๐
๕. ค่าการบริหารจัดการโครงการ (ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าถ่ายเอกสาร ค่าจัดทำเล่ม ค่าโอที ฯลฯ)	๓๙,๖๐๐
รวม	๒๓๒,๔๐๐

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายสามารถถัวเฉลี่ยกันได้ทุกรายการ

๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๗.๑ เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพื่อวางแผนการบริหารจัดการ การวางแผนการบริหารจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการ บริโภคของนักท่องเที่ยวในชุมชน

๗.๒ หน่วยงานทั้งในและนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีข้อมูลในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และมาตรการทางการเกษตร เพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริโภคและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ควบคู่ไปกับการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๘. หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

ส่วนแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๔ ขอนแก่น

๙. ผู้รับผิดชอบหลัก

คุณนุชชญา ภาณุตานนท์ ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

๑๐. สรุปภาพรวมการศึกษาค้นคว้าเพื่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บทคัดย่อ และบทสรุปผู้บริหาร	ผู้รับผิดชอบ สศท.๘ และ สศท.๑๐
คำนำ สารบัญ	ผู้รับผิดชอบ สศท.๖
บทที่ ๑ ความสำคัญของการศึกษา	ผู้รับผิดชอบ สศท.๗ และ สศท.๘
บทที่ ๒ การตรวจเอกสาร	ผู้รับผิดชอบ สศท.๓ สศท.๘ และ สศท.๙
บทที่ ๓ ข้อมูลทั่วไป	ผู้รับผิดชอบ สศท.๒ และ สศท.๑๑
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	ผู้รับผิดชอบ สศท.๑ สศท.๘ และ สศท.๑๒
บทที่ ๕ บทสรุป	ผู้รับผิดชอบ สศท.๔ และ สศท.๕
บรรณานุกรม	ผู้รับผิดชอบ สศท.๘